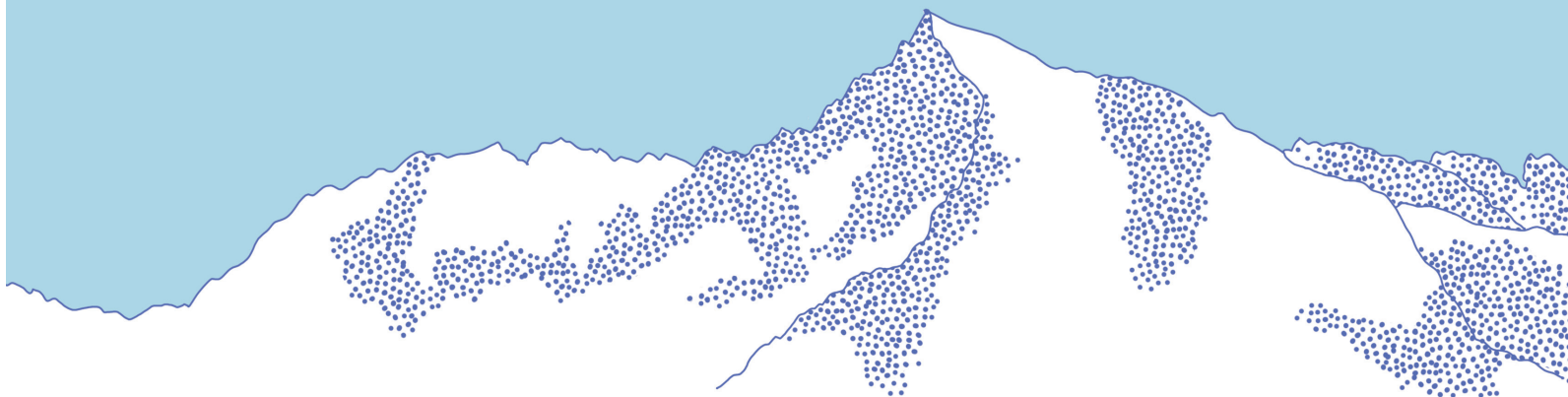

KURA DOMÁCA **Q**

Chovajú ju na dedinských dvoroch .Je užitočná. Znáša vajíčka, má chutné mäso. Živí sa semenkami, zrnom, hmyzom. Nohy má prispôsobené na hrabanie. Samička je sliepka, samček – kohút , mláďatá – kuriatka. Po vyliahnutí sa živia samostatne. Kohút je väčší, krajšie sfarbený, má na hlave veľký hrebenok červenej farby, kikiríka, na hlave dominuje silný zobák. Kury domáce sú rôznofarebné a viacerých druhov.

PRASA DOMÁCE **Q**

Chovajú ho na dedinských dvoroch pre mäso, kožu, štetiny, masť. Je hospodárske zviera. Zdržiava sa v chlieviku, rado sa váľa v blate. Je ružovej farby, mláďatá cicajú a volajú sa prasiatka. Samica – prasnica, samec – kanec. Dosahujú váhu 250kg. Zožerú všetko, ozývajú sa kvičaním, krochkaním. Radi ryjú rypákom. Ich história je tisícročná.

GEOLOGICKÉ ÚTVARY, RIEKY,
JAZERÁ A POHORIA SLOVENSKA

DOBŠINSKÁ ĽADOVÁ JASKYŇA D

Je to národná prírodná pamiatka, svetové dedičstvo , patrí medzi najvýznamnejšie na svete, nachádza sa v Košickom kraji , je súčasťou Slovenského raja, je osvetlená, zaľadnená, hrúbka ľadu má na mnohých miestach 25 metrov. Je slovenskou ľadovou záhradou.

GEMER G

Zaberá územie na juhu stredného Slovenska a presahuje až do Maďarska, ťažia sa tu a spracovávajú nerasty, je tu veľké prírodné bohatstvo, jaskyňa - Dmica, Ochtinská aragonitová, Krásnohorská, Dobšinská, Jasovská, Gombasecká. Sú tu kultúrne a historické pamiatky - Krásna Hôrka, kaštieľ Betliar, mesto Dobšiná - vstupná brána Slovenského raja, prírodné dedičstvo chráni UNESCO, je rodiskom P. Dobšinského – rozprávkara, zberateľa slovenských povestí.

ŠTRBSKÉ PLESO Ž

Nachádza sa v západnej časti Vysokých Tatier, je najznámejšie a najviac navštevované tatranské pleso, pred turistami ho skôr poznali drevorubači, uhliari, poľovníci, bylinkári. Štrbčania, aby získali pasienky ho chceli vypustiť, zarybnilo sa umelo od konca 19.stor. Žije v ňom vzácna ryba Siha maréna. Pleso sa nachádza v krásnej tatranskej prírode, v okolí sú lyžiarske mostíky, možnosť turistických vychádzok, rekreačných pobytov.

VYSOKÉ TATRY Ä

Naše najcennejšie chránené územie, TANAP- Tatranský národný park -chránené územ. od roku 1948, sú prírodným skvostom . V západných tatrách sa vyskytuje najviac žuly. Tatry ovplyvnil ľadovec. Je tu niekoľko plies. Známe sú Gerlachovským štítom - najvyšší v celej horskej sústave, ďalším je Lomnický, známe sú vodopády Studeného potoka, na končiaroch vznikajú lavíny z previsov na záveternej strane, Tatry sú bohaté na vzácne kvety a rastlinstvo – plesnivec alpínsky, astra alpínska, horcokvet Crusiov. Žijú tu chrá-

nené živočíchy – medveď hnedý, kamzík vrchovský, svišť vrchovský, orol skalný, vlk.

KRIVÁŇ K

Je najkrajší končiar Vysokých Tatier, Z liptovskej strany je najlepšie vidieť jeho naklonený vrchol, naši predkovia ho dlho považovali za najvyšší vrch Tatier.

KRÁĽOVA HOĽA K

Nachádza sa v Nízkych Tatrách. Pramenia tu mnohé rieky ako Čierny Váh, Hron, Hornád. Je symbolom Slovenska, pokrytá je kamením a nerastie na nej žiadny strom. Zo strechy Slovenska je krásny výhľad na okolité končiare, chránené prírodné oblasti. Leží v strede našej krajiny. Píše sa o nej v mnohých literárnych dielach, ľudových piesňach, povestiach. Známa je povest' o láske medzi Kriváňom a Kráľovou hoľou.

LIPTOVSKÁ MARA K

Umelá vodná nádrž vybudovaná na hornom toku rieky Váh , pod mestom Liptovský Mikuláš. Názov dostala podľa obce , ktorá zanikla pod vodami priehrady. Nazývajú ju aj Slovenským morom. Je to aj rekreačná oblasť , ktorá sa využíva na turistiku, športy, rybárčenie. Má veľký hospodársky význam.

GERLACH OVSKÝ ŠTÍT CH

Najvyšší vrch v Tatrách , na Slovensku a v celých Karpatoch, meria 2.654 m. Názov dostal po dedinke Gerlachov.

SÚĽOVSKÉ SKALY Ô

Sú súčasťou Súľovských vrchov, nachádzajú sa na severnej časti, - dážď, ľad, vietor, zvetrávanie spôsobili, že majú zaujímavé tvary, k najkrajším útvarom patrí Gotická brána.

JÁNOŠÍKOVA SKALA J

Je bralo vytvorené sopečnou aktivitou. Táto prírodná pamiatka je veľmi chránená, výstup na ňu je zakázaný. V minulosti bola obývaná. Nachádza sa na Poľane. Povesť hovorí, že si tu Jánošík ukryl svoje poklady.

MELICHOVA SKALA I

Je skala nachádzajúca sa na Poľane. Má výšku 30m. Vznikla sopečnou činnosťou. Vytvára nádherný skalný útvar.

KARPATY Ť

Tvorí ich Západné a Východné Karpaty, pokrývajú prevažnú časť Slovenska, väčšina ich pohorí patrí k jadrovým pohoriam, vnútorné Karpaty tvoria pohoria sopečné, najvyšším stromom je jedľa biela, najmohutnejší - dub, najrýchlejšie rastúci - jelša, najpomalšie rastúci - tis obyčajný, najprispôsobivejší - breza, nenáročný - borovica horská, najodolnejší borovica limbová, najvyššie vystupujúci listnatý strom - jarabina, často vyskytujúci - buk

lesný, najužitočnejší - orech vlašský , najstarší strom - jabloň planá, aklimatizovaný -agát, gaštan jedlý. Karpaty sú na 9. mieste medzi európskymi pohoriami,

MURÁNSKA PLANINA U

Je národný park, má atraktívne kvety ako lykovec muránsky , patrí medzi ohrozené druhy v Európe. Je najmladšia a najjužnejšie položená chránená oblasť, je vo výške 1000-1100m Má vzácne rastlinstvo a živočíšstvo, nachádza sa tu obec a hrad Muráň.

POLANA L

Je najvyššie položené pohorie, tvar má vulkánu, vidieť ho z kozmických a leteckých záznamov, nachádza sa tu Jánošíková skala s výškou 50m a dĺžkou 200m - vznikla nahromadením sopečného prachu, najmohutnejší sopečný balvan je Bátovský balvan. Poľana sa nachádza v strede Slovenska – na mape označený Hrb. Kostol sv. Jána je zároveň stred Európy . Poľana je symbolom slovenskosti a svojráznosti.

HRON H

Druhá najdlhšia rieka na Slovensku, má zaujímavý riečny reliéf, vyskytujú sa tu chránené druhy rastlín -rosička okrúhlolistá, v jeho vodách žije vzácna ryba - Hlavátka podunajská. Pramení pod Kráľovou hoľou, lievajú sa do neho rieky stredného Slovenska, meandre Hrona sú chránené.

VÁH V

Najdlhšia slovenská rieka, tvorí ju Biely a Čierny Váh, v Nízkych Tatrách pramení, na toku sú postavené elektrárne, priehrady – vážska kaskáda, najnáročnejšie úseky pre splav sú cez Malú a Veľkú Fatru, Váh sa vlieva do Dunaja, okolo Váhu sú mnohé hrady napr. Strečno, Liptovská Mara je najznámejšia vodná nádrž na rieke Váh, Piešťany –najznámejšie kúpele.

NITRA N

Štvrtá najdlhšia rieka, zbiera vodu zo stredných polôh , preteká cez mesto Nitra.

DUNAJ D

Najväčšia rieka na Slovensku, je široká od 200 do 300m, preteká cez hlavné mesto Slovenska – Bratislavu.

Odvodňuje takmer celé územie na Slovensku, pramení v Nemecku a vteká do Čierneho mora, Malý Dunaj a dolný tok Váhu ohraničujú najväčší riečny ostrov v Európe – Žitný ostrov, rieka má priemernú hĺbku má 8m, je splavná pre lode.

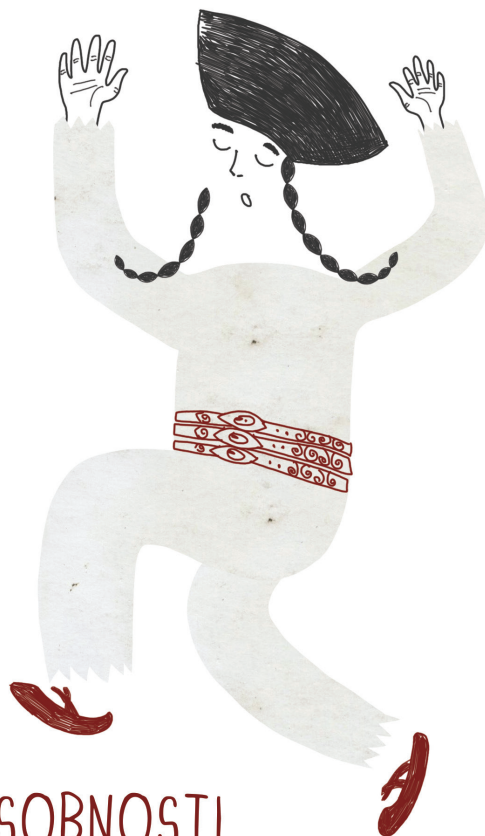
SĽŇAVA S

Patrí medzi vážske kaskády, je to nádherné vodné dielo na rieke Váh, v blízkosti mesta Piešťany, poskytuje rekreačné možnosti, žije tu množstvo živočíchov , vodného vtáctva, jazero je bohaté na ryby, riečne športy.

ČERTOVA PEC E

Je to geologický útvar, 8 km vzdialený od mesta Piešťany. Vznikol z vápenca a slúžil ako obydlie pravekým obyvateľom neandertálskeho pôvodu zo staršej doby kamennej. Je dlhý 270m. Jeho nadmorská výška je 253m. V roku 1981 sa stal chráneným prírodným útvarom. Je veľmi navštevovaný.

Od Piešťan sa dá k Čertovej peci prejsť cez obec Banku, smer na Topoľčany ,cez Havran.

VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI
SLOVENSKA

JURAJ JÁNOŠÍK J

Je slovenský ľudový hrdina, ktorý bol pokladaný za zbojníka, lebo okrádal pánov a dával chudobným. Narodil sa v roku 1688 v malebnej dedinke Terchová. Mal 4 súrodencov. Slúžil v povstaleckej armáde F.II. Rákociho. Ako vojak cisárskej armády pôsobil na Bytčianskom zámku. V roku 1711 sa stal kapitánom zbojníckej družiny. Za jeho činy ho mučili a obesili na hák v roku 1713. Jánošíkovská téma je najviac rozpracovaná v slovenskej literárnej tvorbe.

SV.CYRIL A METOD M

Sú slovanskí vierozvestci , ktorí zostrojili slovanské písmo – hlaholiku. Boli prekladateľia do staroslovienčiny, vzdelávali mladých kňazov v staroslovienčine. Na Veľkú Moravu prišli v roku 863 . Boli vzdelanci. Metod bol právnikom a Cyril študoval na cisárskej škole v Carihrade. Sviatok majú na Slovensku 5.júla. Pri tejto príležitosti sa každoročne konajú cirkevné obrady na hrade v Nitre. Sú spolupatrónmi Európy. Ústava SR stojí na pilieroch tradícií Cyrila a Metoda.

SVÄTOPLUK R

Žil v 9. storočí, bol nitrianske knieža, dobrý politik, bojovník a stratég. Porazil Frankov a stal sa neobmedzeným panovníkom Veľkomoravskej ríše. V tom čase mala najväčší rozsah. Pretože Veľká Morava bola lénom Svätej stolice, ríša bola rovnocenná s Východofranskou ríšou a Svätopluk sa tým stal kráľom. Koluje legenda o Svätoplukových prútoch. Svojich synov vyzýval k súdržnosti, svornosti, k spolupatričnosti, ktorá zabezpečí silu a jednotu ríše. Synovia nesplnili otcovo pranie a ríša sa rozpadá v r.907. Na jej územie prenikajú kmene Maďarov. Socha Svätopluka právom patrí na Bratislavský hrad, pretože predstavuje kus našej histórie.

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK B

Pochádzal z chudobnej a mnohohodetnej rodiny. Žil v Košariskách, kde jeho otec bol evanjelický farár. Bol veľmi nadaný, študoval. Vyštudoval Filozofickú fakultu, astronómiu. Presadzoval vytvorenie Česko-slovenskej štátnosti a armády. Miloval hviezdy a svoju

*vlasť Slovensko. Bol vlastencom, politikom, diplomatom, astro –
nómom, svetobežníkom, pilotom, generálom, bol veľmi populárny v cudzine, kde si ho
vážili ako človeka ,aj ako politika a stratéga. Dostal Rad veliteľa Čestnej légie. Zahynul
tragicky v Ivanke pri Dunaji. Národ ho tak miloval, že mu postavil mohylu na Bradle, kam
si chodíme každoročne ctiť jeho pamiatku. Pre nás Slovákov je Štefánik príkladom vlas-
tenectva a šírenia dobrého mena po celom svete. Bol výnimočným človekom.*

MESTÁ, DEDINY A HISTORICKÉ
PAMIAHKY SLOVENSKA.

BOJNICE C

Je mesto známe Bojnickým zámkom, spĺňa naše predstavy o rozprávkovom zámku, navštevujú ho filmári, známy je z každoročného Festivalu strašidiel, v blízkosti zámku je ZOO.

PIEŠŤANY I

Svetoznáme kúpeľné mesto, je známe už od 16. storoč. na začiatku 19. stor. sa začali ľudia liečiť v kúpeľoch pod lekárske dozorom, minerálna voda má teplotu 70 °C , symbolom mesta je socha barlolamača, návštevníci obdivujú krásne parky, historické budovy, história mesta je zaznamenaná v Balneologickom múzeu. Centrum mesta na Winterovej ulici – Námestie Slobody je každoročne vyzdobené vianočným stromčekom a betlehemom.

BARLOLAMAČ L

Ako symbol bol prijatý za mestský znak Piešťan 21.októbra 1945, kedy sa obec Piešťany stala mestom. Erb – modrý štít so striebornou postavou nahého zlatovlasého muža, ktorý

láme barlu o ľavé koleno. Socha bola pôvodne znakom kúpeľov a stojí na priečelí Kolonádového mosta. Podnet na vytvorenie sochy dal Ľudovít Winter v roku 1894 . Navrhol ju kreslíč nemeckého pôvodu Arthur Heyer.

ČACHTICKÝ HRAD Č

Stojí na vysokom strmom brehu s mohutnými hradbami. Mal strážnu funkciu už začiatkom 13. stor. Patril Matúšovi Čákovi, neskôr Ctiborovi . V 17. Stor. tu sídlila Alžbeta Báthoryová, ktorá v knihe od Alojza Mednianského, bola opísaná ako bezcitná, krutá šľachtická. Za svoje činy mala byť uväznená na Čachtickom hrade. Z hradu je krásny výhľad na pohorie Považský Inovec, Malé Karpaty, Myjavskú pahorkatinu. Zrúcanina hradu patrí medzi vzácne historické pamiatky Slovenska.

TRENČIANSKY HRAD T

Sídlo Matúša Čáka - pána Váhu a Tatier, panovník ovládal 30 hradov a väčšinu územia

Slovenska, obohacoval sa na úkor cirkvi a preto sa dostal do cirkevnej klatby, hrad stojí nad mestom Trenčín, vznikol na mieste sídla z doby bronzovej cez Keltov a Germanov až po slovenské osídlenie, najstaršia na ňom je pred románska rotunda z veľkomoravského obdobia. Hrad je zachovalý, je opradený mnohými povestami z dávnej minulosti našich predkov. Patrí medzi vzácne historické pamiatky Slovenska.

BRATISLAVSKÝ HRAD A

Vznikol na starom slovanskom hradisku z 9. stor. Stojí na strategickom mieste, pod ním tečie rieka Dunaj. Žilo sa tu v dobe keltskej a veľkomoravskej, v čase uhorskej nadvlády tu sídlil panovník, konali sa tu korunovácie a ,uložené vo veži boli korunovačné klenoty. Neskôr tu sídlil kňazský seminár , ktorý vychovával vzdelancov. Hrad vyhorel, bol obnovený roku 1968. Teraz je sídlom prezidenta SR a radí sa medzi symboly Slovenska. Je tu Slovenské národné múzeum , historické a hudobné expozície. Je ozdobou hlavného mesta Slovenska - Bratislavy. Slovenskú republiku reprezentujú doma a v zahraničí štátne sym-

boly. Je to vlajka, hymna, znak a pečať. Základom troch z nich je dvojkríž na trojvrší. Pôvod dvojkríža siaha do 9. stor. V 14. stor. pribudlo k dvojkrížu trojvršie- Tatra, Matra, Fatra. Štúrovci v roku 1848 vyhlásili dvojkríž na troch vrchoch za znak Slovenska a Slovákov. Dnešný znak bol aktualizovaný miernym vyvýšením trojvršia. Bielo – modro – červené stvárnenie slov. symbolov má pôvod v revolučnom roku 1848. Slovenskú vlajku rozdelenú troma políčkami, bielo – modro – červeno sfarbenými , Slovensko obohatilo o slovenský symbol – štátny znak. Strieborný dvojkríž symbolizuje tradíciu Cyrila a Metoda a zároveň kresťanský symbol vzkrieseného Ježiša , ktorý sa používal od 9. Storočia v Byzantskej ríši. Vlajka odzrkadľuje historické korene Slovákov a charakter štátu.

HRAD STREČNO T

Je zrúcaninou hradu románskeho typu. Stojí nad riekou Váh, na strednom Považí. Zmienka o ňom je zo 14. Stor. Ľudia na hradnom kopci žili od mladšej doby bronzovej. V 17. St. bol zrúcaný. Prešiel rekonštrukciou a v roku 1994 bol sprístupnený. Architektonicky

prešiel cez gotiku po baroko. Je veľmi navštevovaný.

ZOBOR R

Je vrchom pohoria Tribeč, vypína sa nad mestom Nitra, ktorá úzko súvisí s Veľkou Moravou. Tvorí mohutný masív, pripomínajúci sopku, v praveku poskytoval útočisko obyvateľstvu. Nachádza sa tu hradisko Zobor, bolo to posvätné miesto, náboženských obradov starých Slovanov. Využíval sa ako pozorovacie a signalizačné stanovište. Názov má buď od vodcu Zobora, alebo podľa zubra, ktorý tu žil, alebo starovekého – sobor - kláštora, alebo podľa veľkého kopca – obor.

NITRA N

V strede mesta je dominantný hradný vrch s hradom, ktorý sa skladá zo 4 častí: katedrála, historický palác, hospodárske budovy, vonkajšie opevnenie hradbami. Hradný vrch bol osídlený od 9. stor. Hrad vznikol v období rozpadu Veľkej Moravy. Odolal Tatárom, vy-

horel , v 15.- 16. Stor. bolo postavené gotické opevnenie proti Turkom. Na nádvorí hradu sa každý rok konajú slávnostné bohoslužby pri príležitosti sviatku svätého Cyrila a Metoda.

BREZNO B

Najstaršia písomná zmienka o meste je z roku 1265. Ľudia tu žili už v praveku. Rozvíjalo sa tu baníctvo drahých kovov, poľnohospodárstvo, remeselníctvo.

Bolo slobodným kráľovským mestom. Známa je legenda o záchrane Brezna pred Turkami. Pýši sa bronzovým pokladom z 10.-9. Stor. pred Kristom a Námestím gen. M.R. Štefánika.

TERCHOVÁ F

Je malebná dedinka ležiaca na úpätí pohoria Malá Fatra. Narodil sa tu slovenský hrdina Juraj Jánošík. Má tu svoju sochu. Konajú sa tu najväčšie folklórne festivaly na Slovensku - Jánošíkove dni. Dedinka sa pýši aj najkrajšou stavbou na Slovensku kostolom sv. Cyrila a Metoda a vyrezávaným betlehemom.

PATINCE *Ä*

Volá sa tak obec na južnom Slovensku, blízko Komárna, v Nitrianskom kraji. Je to rekreačná oblasť s termálnym prameňom. Zaznamenal sa tu najdlhší slnečný svit a najvyššia teplota. Nachádza sa tu prístav, ranč s možnosťou jazdiť na koňoch.

SLOVNÍČEK

ZRUB Chata ,dom z otesaných driev
v hornatej krajine.

INOVAŤ Zmrznutá vodná para v po-
dobe ihličiek lesknúca sa na konároch,
tráve...

BAČA Pastier oviec, gazda na salaši.

BAČOVKA Bačova žena.

FURMAN Povožník s koňmi a vozom.

FIGLIAR Šibal, huncút, lapaj- ten,
čo rád robí žarty , niekedy veľmi ús-
mevné.

FUJARA Slovenský ľudový drevený,
hudobný fúkací nástroj, vyzdobený
ľudovými motívami.

FINTIŤ SA Parádiť sa ,nápadne sa
strojiť.

CIFRUŠKY Parádnice , tá čo sa rada
pekne oblieka.

CIFROVAŤ SA Parádiť sa , zdobiť sa.

CIFROVAŤ NOHAMI Nohami
prepletať pri muzike, rôzne tanečné
kroky.

FRAJERÔČKA Milá mládenca.

GAJDOŠ Ten, kto hrá na gajdách
-muzikant

GAJDIČKY Ľudový hudobný nástroj,
pozostávajúci z piskora a koženého
mecha.

GRAJCIARE Čiastková peňažná jednotka, platidlo v Rakúsko – Uhorsku.

NEGÁNTE Nepozerať zlostne, nemračiť sa, nezazerať.

JASNOST' Oslovenie panovníka – titul.

JUNÁK Mladík odvážny, smelý hrdina.

HAJDÚCH Ozbrojený úradný panský sluha, v bývalom Uhorsku – dráb.

VZDELANEC Intelektuál, veľmi múdry človek.

CHASA Skupina veselých detí, družných ľudí...

ŇAŇO Ľudový výraz pre slovo otec

RANNÁ ZORA Žiara , keď vychádza slnko.

EXISTUJE Je na svete, žije.

MIX Zmiešaný.

TRILKOVAT' Vyhrávať , vyspevovať, melódie vo vysokých tónoch.

ESO Najvyššia karta

RYNDZIK, RYŽAK Ľudový názov pre hríb- rýdzik pravý.

RÝDZA Pravá, čistá,

ŽULA Tvrdá hornina , podobná skale.

ZMOK Čierna kura- škriatok

SÁDŽEM Umiestňovať niekam, klást'

napríklad do pece chlieb..., halušky do hrnca s vodou.

MŇAMKA Dobrota, čo chutí. Chutné jedlo

LÁN Veľká plocha poľa, obilná ,úrodná

DOLINA Pozdĺžny úsek zemského povrchu, medzi kopcami.

HOLA Trávnatá plocha vrchov nad stromovým porastom – výštinový pasienok.

PLANINA Nezalesnená , vyššie položená plošina.

PRIEPASŤ Hlboká jama, ktorej hĺbka

je väčšia ako jej šírka.

TIESŇAVA Úžľabina, úzke lesné miesto.

GRÚŇ Nezalesnené horské úbočie, pasú s tam ovečky.

RIEKA Prírodný vodný tok väčších rozmerov.

JAZERO Väčšia prírodná , stojatá vodná plocha, s prítokom rieky.

JASKYŇA Prírodný , podzemný priestor s kvapľovými útvarmi.

PLESO Vysokohorské jazero medzi skalami , alebo vysokohorským porastom.

LESNÁ STUDŇA Miesto, kde vyviera

voda, prameň potoka, rieky

HOLA Vyvýšený pasienok

PRIEHRADA Umelo vybudované

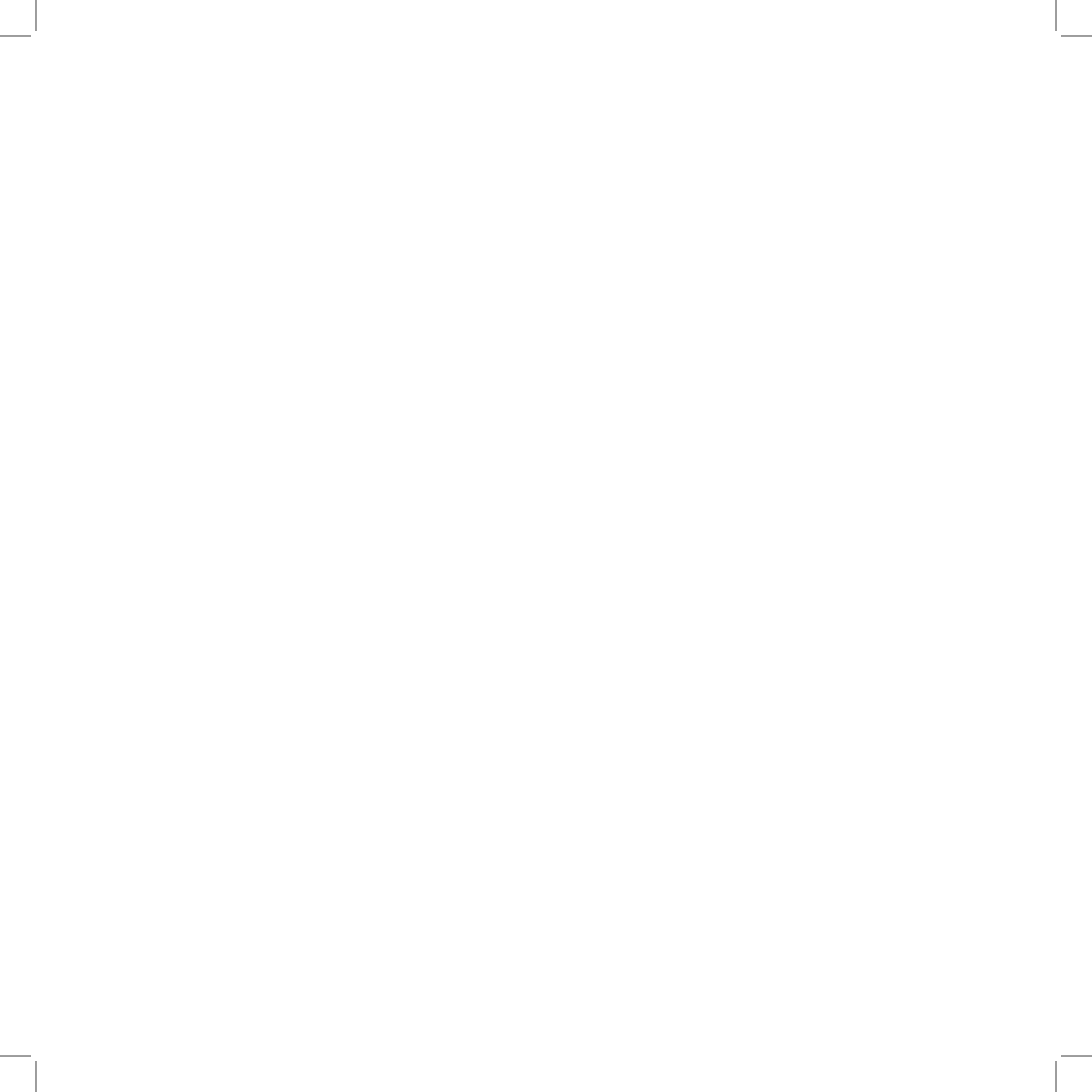
jazero, ktoré slúži na zachytávanie

vody riek a reguláciu vodných

tokov.

Použitá literatúra

*Alžbeta Havranová, Metodická príručka pre učiteľky MŠ – Príroda
okolo nás, Slovenské pedagogické nakladateľstvo Bratislava 1989.
Mgr. Kliment Ondrejka, edícia Rekordy Slovenska-Príroda, MAPA
Slovakia Bratislava, s. r. o,
s odporúčením Ministerstva školstva SR.*

☆
A
☆

☆
C
☆

☆
E
☆

☆
B
☆

☆
D
☆

☆
A
☆

☆
C
☆

☆
E
☆

☆
B
☆

☆
D
☆

☆
A
☆

☆
C
☆

☆
E
☆

☆
B
☆

☆
D
☆

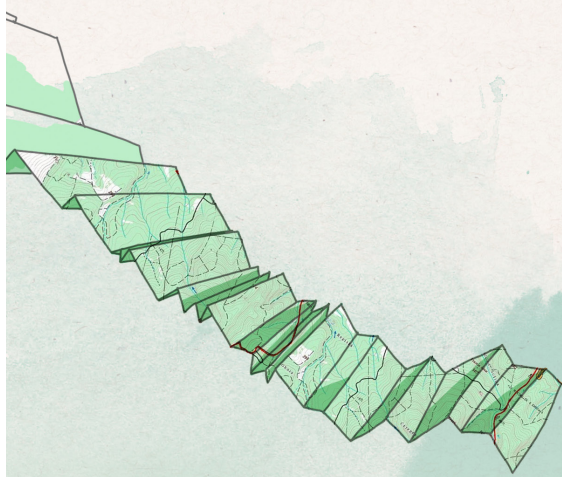
☆
A
☆

☆
C
☆

☆
E
☆

☆
B
☆

☆
D
☆

VÝLETY S BETKOU

ABECEDKOU

MÁRIA VALOVÁ